

Landstingets Efterårssamling Åbningstale
Landsstyreformanden
Fredag den 20. september, 2002 kl. 11.00.

Kære medlemmer af Landstinget.

Denne efterårssamling bliver den sidste Landstingssamling inden det ordinære valg, der skal afholdes inden den 16. februar 2003. Jeg vil i denne åbningstale redegøre for de udfordringer, som vi står overfor, og resultaterne af den indsats, som vi i Landsstyret har prioriteret i denne valgperiode, først i et samarbejde mellem Siumut og Inuit Ataqatigiit og senest i et samarbejde mellem Siumut og Atassut. En rød tråd har samlet dette arbejde, nemlig at give borgerne og virksomhederne større indflydelse og medansvar. Et arbejde hen imod større selvbærenhed, ligesom det er skitseret i Landsstyrets redegørelse om strukturpolitik fra år 2000.

Økonomi

De lave priser på rejer på verdensmarkedet er en reel trussel mod vor økonomi. I to år er prisen på rejer faldet. Vi har allerede mærket eftervirkningerne af dette i det kystnære fiskeri, men også det havgående fiskeri er påvirket af priserne. Disse forhold gør, at vi fra Landsstyrets side skal opfordre til forsigtighed og realisme. Selvom valgkampen for manges vedkommende er startet, vil jeg mane til besindighed. For de beslutninger, vi træffer på denne samling, vil få konsekvenser de næste mange år. Vi er nødt til at forholde os realistisk til landets økonomiske formåen, når vi skal tage stilling til de mange forslag.

Kommunernes skatteindtægter var stigende i 2001, og foreløbig viser tallene for 2002 at denne stigning fortsætter i år. Alligevel har flere kommuner en særdeles anstrengt økonomi. Det skyldes til dels at enkelte kommuner ikke har haft lige så stor fremgang som andre. Udligningen mellem kommunernes skatteindtægter sikrer imidlertid at kommuner med et lavt skattegrundlag får andel i de mere velstillede kommuners skatteprovenu.

Der ser ud til at være en anden væsentlig årsag til problemerne: Kommunernes udgifter stiger hurtigere end indtægterne. Mange kommuner budgetterer med et underskud i 2002, og flere kommuner har så store problemer med styring af deres økonomi og likviditet, at det har været nødvendigt at skærpe tilsynet med dem. I enkelte tilfælde har det været nødvendigt at give disse kommuner adgang til at lånefinansiere deres likviditet.

Landsstyret og en række faglige organisationer har indgået en række overenskomster, der giver arbejdsro i en periode på tre år. Målet er at holde udviklingen af lønninger og priser under niveauet i udlandet for at forbedre vor konkurrenceevne. De nye overenskomster lever op til dette. Selv om der var forholdsvis store prisstigninger indenfor energi og transport i 2001, så bekræfter det seneste pristal fra juli 2002, at vi igen er ved at nå målet om at holde prisstigningerne nede på mellem 1 og 2 pct. om året.

De nye overenskomster lever også op til vort mål om at øge den private opsparing til pensioner. Det er vigtigt i en tid med flere og flere ældre.

Landsstyrets forslag til finanslov for 2003 tager udgangspunkt i de faldende indtægter og vores målsætning om at blive mindre afhængige af bloktilskuddet fra staten. Vi er nødt til at økonomisere med Landskassens midler, og ikke bruge hver en krone vi tjener. Overskudsmålet på 40 mio. kr. lyder af meget, men faktisk svarer det kun til at vi lægger én krone til side, hver gang Landskassen giver 100 kr. ud. Dette overskud skal bidrage til at afdrage på vores udlandsgæld og de kommende års store udfordringer. Der skal blandt andet være råd til at give det stigende antal ældre en tryk alderdom.

Selvom vi har begrænsede midler, har vi i Landsstyret i vort forslag til finanslov for 2003 valgt ekstraordinært at afsætte 25 mio. kr. til indsatsen overfor børn og unge. Landsstyret foreslår nemlig, at der etableres professionel familiepleje som et supplement til de eksisterende institutioner for børn og unge. Institutionerne skal have tilført rammer og værktøjer, så det bliver nemmere at holde budgettet. Desuden har Landsstyret indgået en lønaftale, som giver personalet på institutionerne et rimeligt lønløft, fordi disse medarbejdere gør en prisværdig indsats for de børn og unge, som af forskellige grunde har haft vanskelige opvækstvilkår.

Strukturpolitik

For to år siden fremlagde jeg fra denne talerstol Landsstyrets oplæg til en strukturpolitisk handlingsplan. Vi er på rette spor. De fleste af de initiativer, som blev bebudet dengang, er nu gennemført.

Landsstyret har mødt stor velvilje fra erhvervslivet og organisationerne, der har deltaget aktivt i analysearbejdet omkring tilpasningerne. Landsstyret vurderer sammen med Royal Arctic Line og selskabets største kunder, hvad ændringerne på søfragt har betydet. Resultaterne af disse undersøgelser vil indgå i Landsstyrets overvejelser om eventuelle justeringer af fragttarifferne. Landsstyret ønsker at høste flere erfaringer, og foreslår derfor at afskaffelsen af ensfragtafgiften udskydes med et år, så den træder i kraft den 1. januar 2004.

Landsstyret arbejder fortsat med at optimere de hjemmestyreejede aktieselskaber til en eventuel privatisering. Det skal dog understreges, at Landsstyret ikke alene har fokus på selskabernes drift, økonomiske aktiviteter og udviklingspotentiale. Bestyrelsesmedlemmerne og direktionerne varetager på samfundets vegne forvaltningen af store offentlige investeringer, hvilket naturligt stiller store krav til dem.

Mobilitet

Nogle tror, at Landsstyrets forslag om at oprette en ordning, der skal øge mobiliteten på arbejdsmarkedet, går ud på at affolke bygderne. Andre tror, at ordningen vil gå ud over dem, der står i boligkøen. Ingen af delene er rigtige. Oplægget om mobilitet går ud på, at de kommuner, der mangler arbejdskraft med bestemte kompetencer, skal kunne rekruttere medarbejdere fra andre steder. Familier, der ønsker at flytte og få arbejde et nyt sted, skal ikke forhindres i det på grund af flytteomkostninger og bolig. Formålet er altså at skabe ét samlet arbejdsmarked, og på den måde udnytte vore egne menneskelige ressourcer bedre. Ordningen skal være frivillig, og vil kunne mindske behovet for tilkaldt arbejdskraft. Der skal ikke gøres forskel på, om man bor i en by eller en bygd, om man er ledig eller i arbejde, eller om man er enlig eller har familie.

Kommunens egne boligsøgende vil ikke blive stillet ringere ved ordningen, mens kommunen vil få en klar gevinst: En god og motiveret medarbejder til en stilling som ikke ellers kunne besættes, og et offentligt tilskud til at forøge kommunens boligmasse. Der arbejdes i øjeblikket på de nærmere detaljer i ordningen. Kommunerne og arbejdsmarkedets parter vil naturligvis blive inddraget i forbindelse med den nærmere udformning af ordningen.

Boliger

Landstinget har vedtaget en række nye love på boligområdet. Disse initiativer skal smidiggøre boligmarkedet, og allerede nu synes arbejdet at have båret frugt. Huslejerereformen har betydet mere omkostningsægte huslejer for den del af befolkningen, der har pæne husstandsindkomster. Samtidig er boligsikringen blevet forbedret for de svageste grupper. For de velstillede har det betydet at fordelene ved at bo i en offentligt ejet bolig ikke længere er så stor. Landsstyret forventer derfor, at nogle af disse borgere vil vælge at bruge en del af deres indtægt på at finansiere egen bolig. Dermed frigives den offentlige bolig til en borger på ventelisten.

Landsstyret lægger op til at udvikle beboerdemokratiet. Beboere, der har indflydelse på forhold

vedrørende boligen, føler også et større ansvar for at passe godt på den. Med tiden vil mange boligafdelinger ønske at stå på egne ben, ved at lejerne køber deres lejeboliger. På andelsboligområdet er det glædeligt at se, hvor mange borgere der har taget denne boligform til sig. For yderligere at fremskynde denne udvikling vedtog Landstinget i foråret en lovændring, der har gjort vilkårene for opførelse af andelsboliger mere smidige.

Den såkaldte 10/40/50-ordning er et godt tilbud i de byer, hvor det er muligt at opnå realkreditfinansiering. Det er til gavn for hele samfundet, at virksomheder nu kan opnå finansiering til opførelse af boliger, og at det ikke længere kræves at der skal være tale om enfamiliehuse. Landsstyret vil fortsat arbejde for at øge tilvæksten af boliger, og vil have særligt fokus på de steder, hvor bolig manglen er størst.

Byggeri og anlæg

Landsstyret har indført nye procedurer for at forbedre planlægningen af bygge- og anlægsområdet fra 1. januar 2002. Alle nye projekter vil fremover blive mere grundigt undersøgt, før der skal tages politisk stilling til dem. Denne effektivisering vil kunne ses af en større indsats indenfor byggeri og renoveringer, hvilket vi forventer sker allerede i 2003. Der er også skabt mulighed for at indgå særlige aftaler mellem enkelte kommuner og hjemmestyret. Formålet er både at koordinere anlægsbyggeriet, og samtidig at sikre at kommunerne får større indflydelse.

Landsstyret fremlægger en række lovgivningsinitiativer på boligområdet, der alle skal forbedre vilkårene for den enkelte borger. Et forslag går for eksempel ud på at forlænge løbetiden for lån til husbyggeri. Et andet forslag går ud på at indføre et maksimumloft for den kvadratmeterpris, der kan indgå i beregningen af huslejen. A/S INI skal fremover primært tage sig af administration og vedligeholdelse af boliger, og kommunerne får større frihed til selv at vælge, hvem der skal varetage bygherrefunktionen.

Infrastruktur

I Landsstyrets redegørelse om flytrafik skitserer vi en række trafikale muligheder ud fra en samfundsmæssig helhedsbetragtning. Længere baner i Ilulissat og Nuuk kan gøre det muligt at flyve med større moderne og billigere fly på de mest trafikerede ruter. I den forbindelse skal det undersøges om Qaqortoq med fordel vil kunne indgå i den fastvingede beflyvning. Der skal foretages undersøgelser omkring muligheden for at flyve med mindre fly på de mindre trafikerede strækninger. Derved kan der spares penge på driften af lufthavne. Samtidig kan man undgå dyre investeringer i længere landingsbaner, når Dash 7 bliver for dyr i drift. Landsstyret lægger ikke op til, at der skal tages endelige beslutninger på trafikområdet under denne samling, fordi der stadig er en række uafklarede områder, som først skal afdækkes.

Landsstyret har taget initiativ til liberalisering af dele af telekommunikationen. Formålet er at give virksomheder, der arbejder med IT og kommunikation mulighed for handle med alle typer af terminaler. Det bliver spændende at se, om disse skridt vil skabe et interessant marked for IT-virksomheder og andre handlende. Tele Greenland vil fortsat have eneretten og forsyningspligten til telekommunikation og infrastruktur.

Landsstyret arbejder for at vi bliver mere selvforsynende på energiområdet, og samtidig reducere udslippet af CO₂. En række undersøgelser har vist at et vandkraftværk i Qorlortorsuaq er interessant, både økonomisk og miljømæssigt. Derfor har Landsstyret indarbejdet et forslag om at bygge et vandkraftværk, der skal forsyne Narsaq og Qaqortoq med elektricitet, i forslaget til finanslov for 2003. Landsstyret foreslår at byggeriet skal startes op allerede i 2003.

Erhvervsfremme

Landsstyret arbejder målrettet på at forbedre rammerne for et dynamisk erhvervsliv, så det i højere grad kan bidrage til at finansiere vort samfund. På Landstingets Forårssamling fik

Landsstyret tilslutning til redegørelsen om erhvervsfremme, og nu har vi igangsat en række konkrete initiativer. Et eksempel på dette er, at Landsstyret foreslår en ajourføring af aktie- og anpartsselskabslovene på denne samling. På næste samling vil Landstinget også blive præsenteret for et forslag om ajourføring af den finansielle lovgivning og patentlovgivningen. Landsstyret og KANUKOKA arbejder sammen om et forslag til revision af loven om kommunernes erhvervsmæssige engagement og en bedre arbejdsdeling mellem det offentlige og den private sektor.

Greenland Tourism a/s - Grønlands Turistråd er ved at udarbejde et forslag til en ny strategi for turismebranchen, så ansvaret for de konkrete initiativer i stigende grad kan varetages lokalt og regionalt. Landsstyret lægger i Finanslovsforslaget op til at understøtte initiativer, der sigter på at fremme samarbejder på tværs af kommunegrænserne. Inden for turismen er et samarbejde mellem de sydgrønlandske kommuner ved at blive en realitet. Et gensidigt forpligtende samarbejde er vejen frem i de kommende år.

Et godt eksempel er udviklingen af kunsthåndværk. Landsstyret har etableret Grønlands Kunstmærke, en mærkning af husflid og kunsthåndværk fremstillet i Grønland. Denne mærkning skal medvirke til at øge salget af ægte grønlandsk fremstillet kunsthåndværk på bekostning af importerede souvenirs. Vi er ligeledes ved at etablere et samarbejde omkring salg af grønlandsk kunsthåndværk gennem Internettet.

Landbruget i Sydgrønland står overfor nogle store udfordringer, fordi erhvervet er nødt til at forholde sig til den skærpede konkurrence indenfor fødevarerbranchen. Oven i dette har erhvervet oplevet meget kolde og regnfulde somre og lange vintre, og det kan mærkes på økonomien ude hos den enkelte fåreholder. Der er derfor behov for en konsolidering af fåreholdererhvervet. De første skridt i den retning er taget, idet der gennem individuelle løsninger er skabt lettelser for de fåreholdersteder, som har været hårdest ramt økonomisk. Dette har givet luft for de pågældende, men der er ikke tale om en samlet varig løsning for erhvervet. Landsstyret har derfor nedsat en arbejdsgruppe, der i løbet af vinteren 2002/03 skal komme med et forslag til den fremtidige landbrugspolitik. Landsstyret ser også en række udviklingsmuligheder for landbruget, for eksempel gennem udvikling af nye produktioner og ved at satse på det store potentiale, der ligger indenfor turismeerhvervet.

I det hele taget er det Landsstyrets mål at opnå et bedre samspil mellem de forskellige erhvervsgrøner, og på den måde skabe vækst, enten på grund af landets naturlige ressourcer eller den særlige viden, vi som er i besiddelse af her i landet, og eventuelt kan udvikle sammen med andre.

Råstoffer

I Landsstyret er vi meget tilfredse med, at der fortsat er interesse for efterforskning efter olie og gas i Grønland. Vor indsats og strategi har foreløbig resulteret i, at vi allerede her i år forventer at underskrive en ny tilladelse til efterforskning i området ud for det centrale Vestgrønland. Denne nye tilladelse til efterforskning er resultatet af den sidste udbudsrunde tidligere i år.

Statoil brugte omkring 350 mio. kr. på en enkelt prøveboring ved Fyllas Banke i år 2000, en boring der ikke gav konkrete resultater. Efterfølgende har vi gennemført endnu en udbudsrunde, og industrien tror stadig på at der er et potentiale indenfor olie og gas. Landsstyret prioriterer fortsat at skabe størst mulig interesse for efterforskning her i landet; men det er nødvendigt at bevare tålmodigheden, for der kan gå en rum tid før der etableres en olieudvinding i Grønland.

Det tætteste vi i øjeblikket er på en ny mine, er Nalunaq, guldmineprojektet i nærheden af Nanortalik. Der er foreløbig anvendt 130 mio. kr. på efterforskning og vurdering af lønsomheden af guldforekomsten. Vi håber naturligvis, at projektet vil blive en succes. Projektet er nu så fremskredent, at vi realistisk kan stille efter at give projektet en egentlig

udnyttelsestilladelse omkring årsskiftet. Der regnes i givet fald ikke med en stor guldmine, som kan leve i mange år. Men alene det, at en ny mine kommer i gang, vil have stor betydning for interessen i mineraler og efterforskning her i landet. Både i befolkningen og blandt selskaberne i mineralindustrien.

På baggrund af de store forventninger til Nalunaq har Landsstyret åbnet for salg af aktierne i Nuna Minerals, og vi er faktisk meget tilfredse med resultatet. Omkring 400 lokale investorer købte næsten 10 % af aktiekapitalen i selskabet. Nuna Minerals er også blevet noteret på Dansk Autoriseret Markedsplads, som er en børs for mindre vækstselskaber under tilsyn af Finanstilsynet.

Jeg har under Statsministerens besøg i sidste måned nævnt, at Landsstyret finder tiden moden til en videre udvikling af råstofområdet. I 1998 indgik vi en ny aftale med Danmark om forvaltningen af råstoffer, der blev overført til Grønlands Hjemmestyre. Vi oprettede derfor et råstofdirektorat. Folketinget er imidlertid stadig ansvarlig for lovgivningen på området, og den danske regering er ansvarlig for administrationen. Denne dobbeltadministration gør arbejdet unødigt langsommeligt. Landsstyret finder derfor, at styringen og administrationen på råstofområdet i langt højere grad bør varetages i hjemmestyret. Det bør kunne løses på en måde, hvor vi kan bevare det nødvendige samarbejde med Danmark. Landsstyret vil derfor tage dette op over for den danske økonomi- og erhvervsminister.

Fiskeriet

Landsstyret er opmærksom på de store problemer, der er indenfor fiskeriet efter rejer. De mange koldtandsrejer på eksportmarkedet betyder, at rejepriiserne falder. Priiserne vil fortsat være lave eller falde yderligere de kommende år. Der er i år og til næste år afsat midler til en generel modernisering og strukturltilpasning af det kystnære rejefiske. Landsstyret kan ikke løfte hele denne opgave, men vi kan bidrage med vilkår, så bankerne tilskyndes til at yde lån. Den nødvendige omstrukturering i det kystnære rejefiske er gået i gang. De første kystnære fiskere er begyndt at producere rejer ombord, og det giver beskæftigelse og øgede eksportindtægter. Der er dog lang vej endnu.

Krisen har også ramt den havgående trawlerflåde. Alle rederier har investeret hundreder af millioner kroner i nye og større fartøjer, og erhvervet melder om røde tal på bundlinien. Landsstyret foreslår derfor, at rejefgiften sættes ned i de perioder, hvor der er lave indhandlingspriser for rejer.

Hellefiskebestandene omkring Grønland udnyttes og forvaltes fornuftigt, og priserne på markedet er gode. Krabbefiskeriet har igen i år været et kærkomment alternativ for fiskerne. Men vort kendskab til ressourcen er fortsat mangelfuld, og derfor har Landsstyret i år indført krav til fiskerne, som skal bidrage til et øget kendskab til ressourcen.

Der er tegn på torskens begyndende tilbagekomst til vore farvande i år. Det er en nyhed, som giver anledning til både glæde og bekymring. Vi ved af bitter erfaring, at torsken forsvinder igen fra vores farvande, når temperaturen i havet falder. Vi må derfor tænke os godt om. Hvordan skal vi forvalte torsken? Skal vi prøve at få bestanden til at vokse eller skal vi fiske den op, mens den er her i sparsomme mængder? Landsstyret støtter tanken om at disse spørgsmål drøftes i Fiskerirådet.

Landsstyret har bemærket at EU ikke udnytter sine fiskerimuligheder omkring Grønland specielt meget. Det er bekymrende, fordi det kan få en negativ indflydelse på midtvejs-evalueringen af fiskeriaftalen med EU, der starter omkring årsskiftet. Grønland har en tilfredsstillende fiskeriaftale med EU. Der er konsistens mellem de kvoter, EU har fået adgang til at fiske, og den betaling EU erlægges. Derfor vil Landsstyret gøre en ekstra indsats for at oplyse om disse forhold overfor EU. Det er Landsstyrets vurdering, at de øvrige internationale aftaler og relationer omkring fiskeriet fungerer tilfredsstillende. Det grønlandske fiskeri i russisk, norsk og færøsk farvand har ikke afvejet væsentligt i forhold til de foregående år.

Dialog om de levende ressourcer

Hjemmestyret har, gennem et intensivt arbejde på internationalt niveau, fået anerkendt vore rettigheder til fangst af vore levende ressourcer. Naturinstituttet har dokumenteret, at langt de fleste af vore fangst dyr bliver forvaltet på en god måde. Men vi ved også, at der er behov for konkrete tiltag for at sikre bestandene af nogle bestemte arter. Det gælder for eksempel hvidhvalerne, hvalrosserne, lomvierne og edderfuglene.

Vi oplever også, at mange går på jagt uden at have nok viden om jagtdyrene og jagtreglerne. Det er konstateret at nogen har problemer med at overholde gældende jagtregler. I visse områder har jagt- og fiskeribetjentene konstateret ørredelver, der er spærret med ørredgarn. I andre områder er der fundet skamskudte og efterladte fangst dyr. Og det er fuldstændigt uacceptabelt.

Vi er i Landsstyret meget glade for den brede opbakning til kampagnen om de levende ressourcer. Ravnens er blevet valgt som symbol for kampagnen, der ikke kommer til at bestå af information fra eksperterne til den menige befolkning. Tværtimod vil udgangspunktet være at skabe en dialog mellem ligeværdige deltagere.

En af forudsætningerne for at løse disse problemer er imidlertid, at der bliver skabt andre muligheder for indtjening for mange af dem, der i dag er afhængige af fangst af vore levende ressourcer. Tilskuddene til fiskeriet og fangerne skal tilrettelægges, så de ikke er med til at fastholde det nuværende mønster. Landsstyret har derfor anmodet administrationen om at undersøge alle de problemstillinger, der er omkring udnyttelsen af de levende ressourcer. Arbejdet skal munde ud i en handlingsplan, der kan sikre en bæredygtig udnyttelse af de levende ressourcer. Sådan skal det være, det skal der ikke være diskussion om. Vi må værne om vor natur og dens rigdomme, vi har kun naturen til låns.

Landsstyret har en række nye og reviderede regler omkring udnyttelsen af de enkelte arter i høring, og embedsmændene har derfor holdt offentlige møder i mange byer og bygder. Når dette arbejde afsluttes i løbet af efteråret, vil en ring samtidig blive sluttet, fordi arbejdet resulterer i en række bestemmelser om regulering af fangsten af stort set alle de arter, der udnyttes i dag. For at opnå bæredygtig udnyttelse, er det dog ikke nok med bekendtgørelser og regler. Det er Landsstyrets klare opfattelse, at alle voksne har et fælles ansvar for at lære vore børn og teenagere, hvad bæredygtig udnyttelse af levende ressourcer har betydet for vore bedsteforældres overlevelse og deres bedsteforældre igen, og hvad det især betyder for os og vor efterkommere.

Vi skal med andre ord beskytte naturen og dens rigdomme, men vi skal samtidig forsat kunne udnytte den på en bæredygtig måde. Derfor deltager vi aktivt i en række forskellige regionale og internationale forvaltningsorganer, hvor der træffes beslutninger, som har indflydelse på vort liv og vore muligheder.

Landsstyret vil på denne samling fremlægge et forslag til en ny naturbeskyttelseslov for at samle al beskyttelse af planter og dyr i en lov. Med denne lov får vi forskellige værktøjer til naturbeskyttelse, så vi kan følge op på de internationale aftaler vi har tiltrådt. Loven vil synliggøre, hvilke opgaver kommunerne har. Der bliver mulighed for at anke afgørelser om naturen til et uvildigt klageudvalg, og der kan oprettes et naturbeskyttelsesråd. Lovforslaget er udarbejdet på baggrund af et seminar, to høringsrunder, en debatavis og en forespørgselsdebat i landstingssalen.

Landsstyret er ved at revidere affaldsområdet sammen med kommunerne. Målet er at sikre et tidssvarende og ajourført beslutningsgrundlag for affaldsområdet baseret på de nyeste tekniske og økonomiske analyser. På kort sigt skal handlingsplanen sikre miljøet og sundheden. På lang sigt ønsker Landsstyret at sætte fokus på minimering af affald, genbrug, alternativer til udledning og dumpning af organisk affald.

Kultur, uddannelse, forskning og kirke

Indenfor kulturområdet er vi i Landsstyret meget forhåbningsfulde omkring det kulturelle liv her i landet. Vi oplever gang på gang, hvor stærkt og flot et kulturliv, vi har. Arrangementer som Arctic Winter Games, de mange udgivelser af bøger, film og musik, og de flotte kunststillinger tegner godt for det vækstlag, der er indenfor kulturen.

Landstinget vedtog som bekendt en ny forordning om folkeskolen i foråret 2002. På denne baggrund har Landsstyret fået udarbejdet en række bekendtgørelser. Landsstyret vil gøre alt for at sikre, at der i den kommende tid bliver informeret grundigt om dette omfattende arbejde, så alle aktørerne i den grønlandske folkeskole får de redskaber, der er nødvendige for at gennemføre en reform af folkeskolen. Reformen skal jo være med til at sikre at vore børn får en skolegang, der giver dem de redskaber, der skal til for at få en god uddannelse og et godt liv i dette nye årstusinde.

En af forudsætningerne for en god implementering af Atuarfitsialak er, at læreruddannelsen bliver fornyet. Landsstyret har derfor nedsat en arbejdsgruppe med repræsentanter for Ilinnarfissuaq, Inerisaavik og andre interessenter, som skal revidere uddannelsen. Arbejdet skal munde ud i en redegørelse med forslag til en ny læreruddannelse, som vil blive forelagt for Landstinget på Forårssamlingen 2003, med henblik på start af den ny læreruddannelse til august 2004.

I de senere år er der sket en markant stigning i elevantallet på vore gymnasiale uddannelser. Der er tre årsager til stigningen. Antallet af unge er steget, flere unge har de kvalifikationer, der kræves for at blive optaget på en gymnasial uddannelse, og endelig er frafaldet blevet reduceret. Det er en glædelig udvikling, at så mange unge søger ind på GU, fordi vi vil opleve at uddannelsesniveaueet stiger, og på lang sigt vil det betyde større velstand og en mere selvåbåren økonomi. Etableringen af HTX og HHX som et supplement til GU, viser at tiltaget med at oprette andre gymnasiale uddannelser er berettiget, set i lyset af den store ansøgermængde.

Et stort antal præster går på pension de kommende år, og mange præster søger andet arbejde, hvorfor Landsstyret i forslaget til Finansloven for 2003 og årene fremover har afsat midler til en teologisk diplomuddannelse på Ilisimatusarfiks Teologiske Institut. Etableringen af denne uddannelse i teologi vil sammen med den eksisterende bacheloruddannelse ved Ilisimatusarfik kunne dække menighedernes behov for præster med det fornødne faglige niveau.

Landsstyret foreslår også at uddannelse af lærere, socialrådgivere, journalister, sygeplejersker og socialpædagoger får et løft og en akademisk forankring inden august 2005, og at universitetsparken bliver rammen om nogle af disse uddannelser. Det kræver imidlertid, at underviserne på disse institutioner får bedre kvalifikationer, og det kræver højere kvalifikationer til de studerende, der optages på uddannelserne. Derfor bliver mulighederne for at etablere forkurser for ansøgere, som ikke opfylder de formelle adgangskrav til uddannelserne, samt mulighederne for videreuddanne underviserne nu undersøgt.

Analyseinstituttet for Forskning, KIIIP og Grønlands Statistik har sammen udarbejdet en statistik over forskningen i Grønland i perioden 1995 til 2000. Undersøgelsen viser at forskningen i Grønland var voksende frem til 1998, men siden er faldet. Den danske forskningsindsats er faldet, hvorimod den grønlandske del er stigende. Spørgsmålet vil blive forhandlet med de danske forskningsmyndigheder.

Et helt samfund

Vi er i Landsstyret helt enige om, at der skal en ekstra indsats til overfor børnene, de ældre og de handicappede. Landstinget drøftede på efterårssamlingen i 2001 redegørelsen om børn og unge "Barnet i centrum". På denne samling fremlægger Landsstyret et forslag til en ny forordning om hjælp til børn og unge. Børnenes og de unges behov skal være udgangspunktet

i dette arbejde. Derfor sætter forordningen barnets basale behov i fokus. En umiddelbar konsekvens er, at der kan og skal sættes ind på et tidligt tidspunkt i de børnefamilier, der har sociale problemer. En tidlig indsats giver mulighed for, at problemerne ikke bliver for omfattende for barnet eller den unge, og at problemerne ikke får lov at blive større og mere komplekse.

De seneste år har pensionisternes økonomiske forhold været i fokus, og en uvildig undersøgelse har da også vist, at der generelt er behov for at hæve pensionerne. Pensionisternes vilkår blev behandlet på forårssamlingen, og nogle af disse punkter skal til 2. behandling under denne samling. Landsstyret fremlægger også et forslag til en ny forordning om offentlig pension. I forslaget tilgodeses ønsket om pension til de pensionister, som ikke har personlig indtægt, uafhængig af eventuel ægtefælles eller samlevers indtægt.

I begyndelsen af 2000 startede Landsstyret en forsøgsordning, der gik ud på at kommunerne selv kunne tage beslutning om hjælpeforanstaltninger til de handicappede, som er omfattet af lovgivningen på området. På nuværende tidspunkt er ti kommuner med i forsøgsordningen, og en evaluering er igangsat. Landsstyret har netop godkendt en forlængelse af denne forsøgsordning med et år. Hvis ordningen eventuelt skal gøres permanent, er det vigtigt, at store kommuner som Sisimiut og Nuuk deltager i forsøgsordningen. Revisionen af Landstingsforordningen om hjælp til personer med vidtgående handicap vil blive forberedt i 2003, og forventes at blive fremlagt på Landstingets Efterårssamling i 2003.

På foranledning af Grønlands Ligestillingsråd fremlægger Landsstyret to forslag til landstingslove på denne samling. Antallet af medlemmer af Ligestillingsrådet sættes ned for at forbedre rådets muligheder for at arbejde mere effektivt, og samtidig ændres rådets sammensætning. Landsstyret fremlægger også et forslag om landstingslov om ligestilling af kvinder og mænd. Lovforslaget er det første lovforslag om ligestilling, som fremsættes i Grønlands Landsting, en lov der ophæver den danske lov om dette.

Arbejdsmarkedet

Landsstyret arbejder for at skabe rammerne for, at der kan oprettes så mange varige arbejdspladser som muligt, så de fleste borgere kan forsørge sig selv. Der er imidlertid behov for at gøre en ekstra indsats overfor de unge, der ikke er kommet i gang med en uddannelse. Derfor er der nu forberedt en indførelse af introduktionsskoler for denne gruppe unge, så de alligevel kan komme ind på kompetencegivende uddannelser. Det nye forslag til en landstingsforordning om arbejdsformidling vil bane vejen for dette initiativ.

Som opfølgning på arbejdsmarkedsreformen har Landsstyret etableret Suliaq for at kunne foretage statistiske analyser på arbejdsmarkedsområdet. Suliaq skal udvikles til at blive en meget omfattende vidensbank for flere direktorater. For at styrke arbejdsformidlingen, er der etableret en landsdækkende IT-baseret jobbank, Isikkivik, som dog ikke er fuldt funktionsdygtig endnu. Disse redskaber skaber grundlaget for en mere målrettet indsats og opfølgning på arbejdsmarkedsreformen.

Den grønlandske arbejdsmiljølov fra 1986 er ikke blevet ajourført ligesom den danske løbende er blevet det. Landstinget vil på denne samling blive hørt om forslaget til den nye arbejdsmiljølov, hvorefter lovforslaget kan fremsættes for Folketinget til november 2002. Før lovændringerne træder i kraft den 1. maj 2003, skal der udarbejdes en række bekendtgørelser. Det grønlandske Arbejdsmiljøråd har haft lovforslaget i høring, og rådets anbefalinger er indarbejdet i forslaget.

Sundhed

I Landsstyret er vi af den opfattelse, at vi alle - hver i sær - har et stort ansvar for vor egen sundhed. Sundhedsvæsenet bør i højere grad medvirke til at fremme den enkelte borgers mulighed for at foretage sunde valg for sig selv og sine nærmeste. Men samtidig er vi nødt til

at finde ud af, hvordan vi kan mindske ventelisterne og mindske udgifterne til vikarbureauerne. Landsstyret har derfor iværksat en undersøgelse af, hvordan man kan forbedre arbejdsbetingelserne for udvalgte faggrupper, såsom løn, kurser og nye ansættelsesformer.

Landsstyret finder det ikke hensigtsmæssigt at uhelbredeligt kræftsyge samt andre meget syge patienter får en udsigtsløs behandling i udlandet. Der må i stedet for arbejdes for, at der gives de mest syge de bedste vilkår her i Grønland, så de sammen med deres pårørende og om muligt i eget hjem kan få en værdig afslutning på livet i stedet for at måtte gennemgå anstrengende flytransporter, hotelophold og behandling i udlandet, oftest uden ledsagelse af sine nærmeste. Det gælder om at få indført en bedre hjemmesygepleje, en bedre smertebehandling og mulighed for at de pårørende kan være sammen med den syge i vante omgivelser.

Landsstyret vil også se på de støttemuligheder, som der i dag tilbydes de pårørende for at søge orlov fra arbejdslivet under passende økonomiske forhold, ligesom de ufaglærte hjemmehjælpere i kommunerne gennem efteruddannelse lærer at gå ind i de ofte tunge plejeopgaver.

Udenrigspolitik

For et år siden blev USA udsat for et terrorangreb, der rystede verden, et angreb som i al sin gru viste os, at vi ikke kan isolere os fra omverdenen, og at de internationale begivenheder påvirker os alle. Verden bliver stadig mindre, og flere og flere beslutninger, der har indflydelse på vores hverdag, træffes i det internationale samfund. Derfor er vi nødt til at arbejde for vore interesser i det arktiske, det nordiske, det europæiske og det globale samarbejde.

Det vestnordiske samarbejde er i en ny fase. I foråret underskrev de vestnordiske regeringer en ny samarbejdsaftale med Vestnordisk Råd for at styrke samarbejdet mellem parlamentarikerne, Islands regering, Færøernes Landsstyre og vort landsstyre.

Også de vestnordiske topmøder er fra i år blevet genoptaget. Endelig er det glædeligt at landstinget ved sidste samling tilkendegav, at der fremover skal præsenteres en redegørelse om det parlamentariske samarbejde i Vestnorden. Det vil utvivlsomt gavne informationsniveauet, så vi ser frem til større fokus på det vestnordiske samarbejde på næste samling.

USAs udenrigsminister har tilkendegivet, at vi kan få en løsning omkring Dundas. Landsstyret ser frem til, at der kan indgås en aftale med landstyret som medunderskriver.

Videre har Bush-administrationen meldt, at 11. september ikke betyder nogen ændring for prioriteringen af missilforsvaret. USA arbejder fortsat på en udvikling af systemet, og fører en dialog med de NATO-allierede om det. Efter USAs opsigelse af ABM-traktaten har USA og Rusland i maj 2002 indgået en traktat om nedskæring af de strategiske kernevåben for at skabe en ny ramme for international stabilitet. USA har ikke rettet konkret henvendelse til den danske regering om anvendelse af Thule-radaren i missilforsvaret. Og der foreligger ikke nogen tilkendegivelse om eller hvornår en sådan henvendelse kan forventes. Det er landstyreets klare krav, at hvis eller når der kommer en sådan henvendelse, skal Grønland deltage i forhandlingerne. Regeringen og Folketinget har bekræftet, at der skal føres en tæt dialog med Landsstyret om sagen.

I forbindelse med det danske formandskab for EU har der i sommerens løb været megen aktivitet. Landsstyret har opnået forståelse for vort ønske om en *partnerskabs-aftale* fra kommissionens præsident og den danske statsminister. Forhandlingerne om aftalens form og indhold indledes i den nærmeste fremtid i sammenhæng med forhandlingerne om midtvejsgennemgang af fiskeriaftalen, som skal afsluttes medio 2003. Kommissionen har på det seneste vist velvilje overfor vores tanker om at udbrede samarbejdet til også at omfatte andre områder end fiskeri, selvom fiskeriaftalen fortsat vil udgøre et væsentligt element af den

samlede løsning.

På OLT-området er arbejdet med at udmønte den nye ordnings forskellige muligheder for programsamarbejde i fuld gang. Netop nu er alle OLT-erne, EU-medlemslandene og Kommissionen samlet på øen Bonaire i de hollandske Antiller, hvor det første årlige kontaktmøde afholdes. Grønland er repræsenteret af landsstyremedlem Jørgen Wæver Johansen. I forbindelse med årsmødet vil der også blive stiftet en OLT-forening, som skal bistå de enkelte OLT-er i forhold til kommissionen.

I august var landsstyret sammen med den danske regering vært for en EU-konference om "Den nordlige Dimension og Det arktiske Vindue" i Ilulissat. Alle EU medlemslandene, de syv ansøgerlande, USA, Canada, Island Norge, samt Nunavik og Nunavut var repræsenteret på konferencen, hvis formål var at gøre opmærksom på den arktiske verdens vilje til at yde sit bidrag til gennemførelsen af EU-politikken "Den nordlige Dimension". Landsstyret opnåede tilslutning til sine tanker fra næsten alle de deltagende lande. Der vil nu blive indarbejdet konkrete forslag til handlingsplanen om den nordlige dimension for 2003-06. Konferencen i Ilulissat var meget vellykket, og jeg vil gerne rette en tak til alle, der deltog i det store arbejde, ikke mindst de lokale myndigheder og personer i Ilulissat.

Landsstyret var repræsenteret ved det første møde i FNs Permanente Forum for oprindelige folks anliggender den 13.-24. maj 2002 i New York. Det er nu op til det Permanente Forum og FN systemet, at der bliver fulgt op på anbefalingerne fra mødet. Men FN alene kan ikke løse oprindelige folks problemer. Regeringer og oprindelige folks organisationer må fortsat påtage sig ansvar og arbejde for at fremme oprindelige folks rettigheder og deltagelse i en global bæredygtig udvikling. Derfor har Grønland og Danmark lanceret et nyt Partnerskab om oprindelige folks rettigheder og Bæredygtig udvikling. Dette vil blive fulgt op med et seminar i tidlig 2003 hvor regeringer, internationale organisationer og oprindelige folk skal mødes i København for at definere partnerskabets præcise indhold og aktiviteter. Den positive ånd, som blev skabt om arbejdet for oprindelige folks rettigheder i forbindelse med lanceringen af Partnerskabet, var således også medvirkende til at det lykkedes landsstyrets og den danske regerings forhandlere under Verdenstopmødet at få vedtaget en erklæring fra Verdenstopmødet om Bæredygtig Udvikling. Dermed har landsstyret fået styrket sin platform for sit internationale samarbejde for at sikre at oprindelige folk rettigheder og vilkår i en global bæredygtig udvikling.

En bedre administration

Landsstyret og Landstinget informerer løbende om de nye tiltag i hjemmestyret ved at udgive indstiksaviser og gennem udsendelser i radioen. Det seneste år har vi ligeledes udvidet vores service overfor borgerne gennem en intensiveret publicering af baggrundsmateriale gennem vores Internet hjemmeside. Fremover vil vi også gerne kunne betjene borgerne med flere serviceydelser gennem Internettet. For eksempel planlægger Landsstingets Bureau et debatforum for de unge i forbindelse med en grundlovsdebat, der vil blive sat i gang i det nye år.

Senest har vi fået produceret en engelsksproget DVD, der på halvanden time i lyd og billeder viser omverdenen, hvor facetteret et samfund vi lever i. Desuden forsøger vi at udvikle vores kommunikation med hele samfundet, blandt andet gennem et bedre samarbejde med pressen.

Landsstyret er også opmærksom på, at den direkte dialog med borgerne stadig er den allerbedste form for kommunikation. Så vi gør alt hvad der er i vores magt for at holde møder med borgerne, når vi rejser rundt i landet. Vi vil gerne sikre os, at borgerne har mulighed for følge med i det omfattende arbejde, der udføres af medarbejderne her i centraladministrationen.

Samtidig er vi i Landsstyret af den overbevisning, at vi sagtens kan blive bedre til at admini-

strere hjemmestyret. Projektsekretariatet Sukaq har i to år gennemført analyser af arbejdsgangene i hjemmestyret, og fire af direktoraterne er allerede i fuld gang med at effektivisere deres arbejde. Nu skal Sukaq se nærmere på en ligeså vigtig opgave: en plan for, hvordan vi kan fastholde og kompetenceudvikle lederne og medarbejderne i hjemmestyret. Sideløbende med dette er der blevet iværksat en uddannelse af alle ledere og mellemledere. For der er store udfordringer i at være leder i Grønlands Hjemmestyre.

Der er behov for snarest at få gennemført nødvendige strukturændringer i kommunerne, hvad enten det drejer sig om interne forhold i kommunen, eller det drejer sig om forvaltnings-samarbejde, regionalisering eller sammenlægninger. Der vil derfor i løbet af efteråret 2002 blive igangsat et analysearbejde for at fremkomme med løsningsforslag, der kan sikre et fortsat kommunalt selvstyre og en bedre service for borgerne. Målet er at sikre en bedre udnyttelse af de offentlige ressourcer både i lokalsamfundet og centralt.

I Landsstyret ser vi meget gerne, at kommunerne også bidrager til, at vi bevæger os bort fra at tage udgangspunkt i særinteresser og kassetænkning, så vi sammen kan finde løsninger, der er bedre ud fra et overordnet samfundsmæssigt perspektiv. Dette indebærer ikke nødvendigvis en centralisering, eller at vi vender os bort fra vor tradition og kultur. Men vi bør turde se på tingene med friske øjne, og for eksempel udnytte de muligheder, som den moderne teknologi giver for at skabe ny udvikling, også inden for vore traditionelle erhverv.

Fremtiden

Den nuværende bloktilskudsaf tale med den danske stat udløber ved udgangen af 2003. Derfor skal der i løbet af den kommende vinter gennemføres forhandlinger om en ny aftale, som kan forelægges for det nye Landsting på forårssamlingen i 2003. Landsstyret forventer, at debatten i Landstinget om principbetænkningen fra Selvstyrekommissionen vil kunne give inspiration til den kommende bloktilskudsrunde, lige som landsstyret nøje overvejer statsministerens forslag om at belyse mulighederne for en styrkelse af det grønlandske erhvervsliv.

Selvstyrekommissionen har offentliggjort sin principbeslutning, en rapport der vil blive fulgt op af en egentlig betænkning, når det første debatoplæg har været til diskussion. Selvstyrekommissionen principbetænkning fortjener at få en seriøs tilbagemelding fra Landstingets medlemmer, og jeg glæder mig til at deltage i drøftelserne under selve behandlingen af principbetænkningen, når vi en hel dag skal drøfte indholdet af principbetænkningen under denne samling. Landsstyret håber, at disse drøftelser vil komme til at handle om det egentlige indhold af betænkningen, i stedet for som nu først og fremmest at handle om bygdernes fremtid. Landsstyret overvejer på baggrund af selvstyrekommissionens arbejde at arrangere en selvstyrekonference, hvor relevante organisationer og partier kan drøfte substansen i de mange forslag i løbet af år 2003.

Vi ønsker alle et samfund, som er godt at leve i: Hvert enkelt menneske skal have mulighed for at udvikle sig og skabe et godt liv på sine egne forudsætninger, hvor den personlige frihed og ansvaret for fællesskabet går hånd i hånd. Derfor ønsker vi et samfund, som respekterer det enkelte menneske, som hjælper det enkelte menneske og som giver plads til forskelle på mennesker og meninger.

Vores samfund bygger på denne grundlæggende holdning, om frihed og ansvar på én og samme tid. Derfor må det til stadighed være vores opgave, i Landstinget og i Landsstyret, at udvikle samfundet ud fra disse værdier. Vores samfund, Grønland, skal være et godt sted at leve for alle, uanset herkomst, race, sprog eller tro. Om man er født her i landet, i Øst eller Vest, i Nord eller Syd, i by eller bygd, om man er voksen eller barn, så tilhører man samfundet med de rettigheder og pligter, der følger med.

Vores samfund er derfor ikke blot 55.000 sjæle, der kun har til fælles, at vi har valgt at bo og

leve på denne verdens største ø. Det er langt mere. Det er et fællesskab af frie og lige mennesker, som tager hånd om sin næste. Det er et samfund, som ønsker at klare sig selv, på de betingelser som vi finder bedst her i landet. Vi har store problemer at slås med, ja det er sandt. Derfor ønsker vi og vi kæmper for, at vi kan yde vores medborgere den hjælp de har brug for, til et godt liv med mening og værdighed.

Men til forskel fra så mange andre samfund i verden omkring os, er det tillige med vores opgave i Grønland at udvikle samfundet i retning af større selvstændighed og selvbestemmelse. Det er snart mange år siden, vi startede denne proces. Vi må være indstillet på, at der kan gå lige så mange år eller flere til, før opgaven er fuldført. Selvstyrekommisionens foreløbige betænkning viser med al ønskelig tydelighed, at selv om mange mål er nået, i vores kamp for selvbestemmelse for befolkningen i Grønland, så står der også store opgaver og forandringer foran os.

Det er mit og landsstyrets ønske, at de kommende års udvikling mod økonomisk uafhængighed og politisk selvbestemmelse skal ske på en måde, som fastholder de værdier, som gør os glade og stolte ved at leve i Grønland: Plads til os alle, plads til hver enkelt. Vi skal alle have mulighed for at deltage i samfundets udvikling og yde hver vores bidrag til samfundets bedste. Vi skal alle kunne føle og vide, at vi er en ligeværdig og ønsket del af fællesskabet, uanset herkomst, race, religion eller politisk overbevisning.

Lad mig derfor afslutte min åbningstale til denne landstingssamling med at udtrykke mit inderlige håb om, at vi alle fortsat vil arbejde for en udvikling af Grønland, hvor det, der bringer os sammen, er vigtigere end det, der gør os forskellige.

Jeg ønsker Landstinget god arbejdslyst i den samling, der begynder i dag, og jeg ser frem til en god åbningsdebat her i salen på mandag.